

Dürdane Hanım

Ahmet Mithat Efendi

Öykü Annesiyle birlikte yaşayan genç, güzel ve zengin bir kadın Ulviye, roman okumayı çok sever kendisi de bir roman kurgusunu gerçekten yaşamayı arzu eder. Bu nedenle de komşu yalıda oturan genç ve güzel Dürdane Hanım'ı izlemeye başlar. Komşusunun evine telefon yerleştirmekle işe başlayan Ulviye Hanım, duyduklarına inanamaz ve elinden geleni yapmak için planlar yapar. Komşusu Dürdane Hanım'ın aşkı Mergub Bey'den hamile olduğunu ve evlenmek istediğini söylemesine rağmen azar işittiğini duyunca kendini kaybeder ve komşusu Dürdane Hanım'ın yanında olmak amacıyla çeşitli intikam planları yapar. Ailenin bebekten kurtulmak istediğini öğrenince Ulviye olmaktan çıkıp Acem Ali kılığına girerek, Ayşe Ebeyi, Sohbet ve diğer arkadaşı ile kaçırarak gizli gizli yalıya sokar. Dürdane Hanım, Acem Ali Bey'i Mergub'un gönderdiğini düşünerek bebeği doğurup Acem Ali'ye teslim eder. Bebeği koruma altına alan Acem Ali, tekrar Ulviye haline dönerek Mergub Bey'i kendine âşık etmeye çalışır ve başarılı olunca da Dürdane Hanım'a Mergub'u rezil eder. Durumu kendi tarafına çevirmek isteyen Dürdane Hanım, Acem Ali ile plan yapmak ve ondan intikamını kendi almak ister. Tüm yaşadıklarını Sohbet Efendi ile paylaşan Acem Ali, Mergub'u yakından tanımak ve gerçekleri öğrenmek için Sohbet'i Mergub'un peşine salar. Bir zaman sonra dönen Çerkez Sohbet, tamamen farklı bir bakış açısı ve hikâye ile Acem Ali'nin karşısına dikilir. Dürdane Hanım'ın ilk aşkı olan Memduh adındaki genç de olaylara dâhil olmak zorunda kalır. Tüm çabalara ve korkusuna rağmen Mergub Bey, Dürdane Hanım ile evlenmek istemediğini belirtir. Acem Ali ve Sohbet, Mergub'u Dürdane ile konuşup anlaşması için zorla yalıya götürürler. Dürdane Hanım bebeğini babasına gösterdikten sonra içtiği zehrin etkisiyle adamın gözleri önünde öterek ona acıların en büyüğünü yaşatır. Yaşanan acılı olaydan altı ay sonra Mergub Bey başka bir kadınla evlenir fakat kadının ilk aşkı Mergub Bey'i öldürür. Bunun tamamen Dürdane Hanım'ın dünyada aldığı intikam olduğuna inanan Ulviye Hanım ise Sohbet Efendi'yi önce hizmetkârı sonrada kocası yaparak hayatına devam eder.

Tema

Ahlak ve Hakikat Sorgusu Aynı olayı yaşadığını düşünen farklı insanların bakış açılarına yer veren Dürdane Hanım adlı romanın teması "ahlak ve hakikat sorgusu" sorunsalı üzerinedir. Yaşanan durumun kime ve neye göre ahlaka uygun olduğu, gerçeği yansıttığı üzerine durulur.

İntikam, Ceza ve Adalet Roman, kötü olaylara karşı verilmek istenen ceza ve intikam; adil duruş ve iyilikle halledilmek istense de bazen iyilik yaparken de kötülük edilebileceğini dile getirir. Eserde ilahi adaleti sağlama gücünün beşeri güçten daha kuvvetli olduğu üzerine durulurken bunun da ne kadar adil olduğunun çelişkisi yaşanır.

Kişiler

Dürdane Hanım 17-18 yaşlarında genç ve güzel olan Dürdane Hanım, duygusal yapısı gereği kendisini seven Memduh Bey'den ayrılıp geceleri eve gizli gizli aldığı Mergub Bey ile bir ilişki içerisine girer. Hercai bir kişiliğe sahip olan kızın inat ve ısrarcı bir tutumu vardır. Çok âşık olduğuna inanan Dürdane Hanım, Mergub Bey'den hamile kalır ve evliliğe ikna edemediği için de bebeği Acem Ali sayesinde kimseye duyurmadan doğurmayı başarır. Acem Ali olarak tanıdığı Ulviye ile işbirliği içine girdikten sonra intikam alma yoluna giren Dürdane, yalan söyleyerek kendi kendine planlar yapar. Ulviye planlarına ortak olur ve Dürdane, Mergub'un bir ömür acı çekmesini istediği için zehir içip ona son sözlerini söyleyerek kendini öldürür.

Acem Ali Bey(Ulviye Hanım) Boşandıktan sonra ihtiyar annesi ile birlikte Mısır'dan gelip İstanbul'da bir yalıya yerleşen Ulviye Hanım, 27-28 yaşlarında genç ve güzel bir kadındır. Birkaç dil bilen, eğitilmiş ve kültürlü bir kadın olan Ulviye çevresine karşı hayli duyarlı ve meraklıdır. Erkek kadar güçlü olduğu için bu özelliğini kullanarak tanımamak amacıyla Acem Ali kılığına girer. Dürdane'yi çaresiz gördüğü için intikamını almak isteyen Ulviye, uyanıklık ederek Galata'da bir kavgaya çıkarak kendisine çevre edinir. Namılı bir kabadayı olan Çerkez Sohbet ile yakın dost olarak işlerine yardımcı olması için onu da yanına çekmeyi başarır. Entrika çevirme konusunda başarılı olan Ulviye; maceracı, azimli ve yardımseverdir.

Çerkez Sohbet Efendi Çerkez Sohbet, 35 yaşlarında orta boylu, bıyıklı tanınmış bir kabadayıdır. Hayatı yanlış anlaşılma yüzünden karanlık geçen Sohbet, insanların güveninden de yoksun olur. Hayli uyanık olan Çerkez Sohbet en baştan Acem Ali'nin kadın olduğunu fark eder. Kaderci ve düşünceli bir yapıya sahip olan Sohbet, gerçekleri araması için Acem Ali'ye yardımcı olması açısından farklı biridir. Dürdane Hanım'ın ve Mergub Bey'in gerçekten nasıl biri olduğu konusunda hemen karar vermemesi için Acem Ali'yi uyarır. Kendi dürüstlüğü ve kararlığı sayesinde sonunda Ulviye ile evlenmeyi başarır.

Ayşe Ebe Ayşe Ebe bir gece ansızın Acem Ali ve Sohbet tarafından kaçırılan ebedir. İşin gizliliği ve Dürdane'nin sağlıklı bir doğum yapması üzerine kaçırılan Ayşe Ebe, her ne kadar korksa da Acem Ali'nin dediklerini yapar zira ona âşık olmuştur. Kaçırılması ailesi tarafından dikkat çeken Ayşe Ebe, eve geri getirildiğinde müfettişler tarafından sorgulansa da gerçeği aktarmaz. Zira başta Acem Ali'ye vurulan ebe, daha sonra onun aslında Ulviye olduğu gerçeğini öğrenmek zorunda kalır.

Memduh Bey Dürdane Hanım'ın Mergub'tan önce mektuplaştığı genç olan Memduh Bey, kendi halinde âşık bir delikanlıdır. Memduh Bey, kendisini başka bir erkek uğruna terk etmesine rağmen Dürdane'yi hala sevmekte ve istemektedir. Fedakâr ve saftır.

Mergub Bey Başına buyruk ve hoyrat bir delikanlı olan Mergub Bey, Dürdane Hanım'ı hamile bırakır ve doğan çocuğu kabullenerek Dürdane ile evlenmek istemez. Dürdane Hanım'ın kendisinden evvel de bir erkekle görüşmüş olması dolayısı ile çocuğun kendinden olduğuna dahi inanmak istemez. Kendisini denemeye gelen Ulviye Hanım'a dahi âşık olan şıpsıvdi bir adamdır. Dürdane'nin intiharından fazla etkilenmeyen Mergub Bey, evlenir ve evlendiği kızın ilk aşkı tarafından öldürülür.

Gülbeyaz Kalfa Dürdane Hanım'ın dadısı olan Gülbeyaz Kalfa, adeta bir anne kadar yakın ve sırdaştır. Saflığı ile Dürdane gel deyince gelen git deyince giden bir yapısı vardır. Bazen Dürdane Hanım'a akıl vermeye çalıştı ise de ikna etme konusunda başarılı olamaz.

Papaz Oğlu Andon Rum yankesici Papazoğlu, kavga sırasında Acem Ali'nin kedisini göstermesini sağlar.

Ataullah Dürdane ile Mergub Bey'in istenmeyen bebeğinin ismidir.

Halveti Bey Dürdane annesini erken yaşta kaybedince babası Halveti Bey, bir hizmetçi kadın ile evlenerek Boğaz'da bir yalıda oturmaya başlar.

Acem Ali Bey(Ulviye Hanım) (Açık)

Karakter Boşandıktan sonra ihtiyar annesi ile birlikte Mısır'dan gelip İstanbul'da bir yalıya yerleşen Ulviye Hanım, 27-28 yaşlarında genç ve güzel bir kadındır. Birkaç dil bilen, eğitilmiş ve kültürlü bir kadın olan Ulviye çevresine karşı hayli duyarlı, dışa dönük ve meraklıdır. Erkek kadar güçlü olduğu için bu özelliğini kullanarak tanınmamak amacıyla Acem Ali kılığına girer. Dürdane'yi çaresiz gördüğü için intikamını almak isteyen Ulviye, uyanıklık ederek Galata'da bir kavga çıkararak kendisine çevre edinir. Namılı bir kabadayı olan Çerkez Sohbet ile yakın dost olarak işlerine yardımcı olması için onu da yanına çekmeyi başarır. Entrika çevirme konusunda başarılı olan Ulviye; maceracı, azimli ve yardımseverdir. Adil olma konusunda ısrarcı olan Ulviye zamanla en iyi adaletin kader tarafından sağlandığına inanır.

Aktiviteler Ulviye Hanım; Farsça, Arapça ve İngilizce bilir. Eğitilmiş bir kadın olarak bildiği dillerde roman okumayı pek sever. Zira sırf okuduğu romanlar gibi bir macera içinde olmak için kendine ortam hazırlar. Teknolojiye olan ilgisi sayesinde insanları dinlemek için bir telefon cihazı olduğunu öğrenir. Aktif ve hareketlidir.

ÖRNEK ANILAR

Uyanık Çerkez Sohbet'i kendi planlarına dahil etmek için ona karşı kabadayı erkek rolünü güzel oynar: “-Bak öyle boş teneke gibi gürültü çıkarırları da sevmem. İnsan sözünün eri olmalı. Hem öyle ateşe falan atlamak da gerekmiyor. Sadece sırrı açığa vurma olmayacak!”

Hırslı Hem manen hem de madden güçlü olan Ulviye Hanım, komşusu Dürdane'nin intikamını almak üzere planlarına başlar. Kafasına koyduğunu mutlaka yapan hınzır bir tarafı vardır: “Hınzır Mergub! Senden yalnız Dürdane'nin değil, kendi intikamımı da almazsam bana da Ulviye, daha doğrusu Acem Ali Bey demesinler!”

Düşünceli/Mantıklı Sohbet ile birlikte yaptıkları işleri değerlendiren Ulviye Hanım, kadının Dürdane'nin kendi kararını vermesini sağlayacak kadar düşünceli ve mantıklı hareket eder: “-Ya bu hikâyenin sonuna varmadan her şeyden vaz mı geçeceğiz? Bu mümkün mü? O halde Dürdane Hanım'la görüşmeliyim. Mutlaka sırrını bildiğimi anlatarak Mergub hakkında neye karar verdiyse öğrenmeliyim, ona göre bir son hazırlamalıyım. Çünkü şimdi her şey Dürdane'nin elinde.”

Meraklı/Maceracı Komşusunun yardıma muhtaç olduğunu düşünerek ona yardım etmek için her şeyi göze alarak entrikalara dahil olmaktan çekinmez: “Bu merakla Ulviye, bahçenin Dürdane Hanım'ın yalısına bakan kısmında her gün dolaşmaya başlar. Gözlerini Dürdane'nin yalısına dikerek şu çatı altında olup bitenleri nasıl öğreneceğini keşfetmek için gündüzleri akşama kadar göz yorduğu gibi geceleri de sabaha kadar kafa yormak, artık Ulviye'nin en önemli işi olur.”

Yardıms sever Komşusu Dürdane'nin başı belada olduğunu öğrenince onu yaşadığı sıkıntıdan kurtarmak için kendince çözüm bulur ve ona yardım eder: “Geçen hafta Dürdane Hanım'la bu odada konuşurken nasıl edip de bir ebe bulacağınızı ve sonra çocuğu nerede saklayacağınızı bir türlü kararlaştıramayıp ağlamaya başladığınızı görüp duyan ve size yardım etmek isteyen bir dostunuzum! Artık şüphemiz kalmadı ya! Kapıyı açınız efendim!”

İlginç Kendine güvenen kadın portresi çizmesinin ötesinde ilginç bir karaktere sahip olan Ulviye Hanım, komşusu Dürdane Hanım için erkek kılığına girmekten de geri kalmaz: “-Şimdiye kadar sadece kadın gibi yaşadım. Bundan sonra dünyada mertçe kazanmanın da ne olduğunu denerim, bunun için de biraz silah kullanmak ve biraz da gücü ve cesareti arttıracak olaylara karışmak yeter. Artık birkaç gün erkek kıyafetiyle çıkıp bazı kavgalı dövüşlü olay aramak lazım, diyerek bu erkek kılığına girme planına daha fazla kafa yormaya başladı.

Duyarlı/Bağlı Tüm planını uyguladıktan sonra adil olma konusundaki başarısından memnun olan Ulviye Hanım, gözleri önünde ölen arkadaşı Dürdane'nin intikamı için Mergub'u o an öldürmek yerine onun intikam şekline sadık kalarak beklemeyi tercih eder: “-Dürdane'nin kılına zarar gelmesini istemediği birine biz kıyarsak ebedi yurduna daha yeni varmış olan ruhunu incitmiş oluruz. Gülbeyaz Kalfa'nın dediğini unutma. Bu dava mahşere kaldı.”

Dürdane Hanım (Duygusal)

Karakter 17-18 yaşlarında genç ve güzel olan Dürdane Hanım, duygusal yapısı gereği kendisini seven Memduh Bey'den ayrılp geceleri eve gizli gizli aldığı Mergub Bey ile bir ilişki içerisine girer. Hercai bir kişiliğe sahip olan kızın inat ve ısrarcı bir tutumu vardır. Çok âşık olduğuna inanan Dürdane Hanım, Mergub Bey'den hamile kalır ve evliliğe ikna edemediği için de bebeği Acem Ali sayesinde kimseye duyurmadan doğurmayı başarır. Acem Ali olarak tanıdığı Ulviye ile işbirliği içine girdikten sonra intikam alma yoluna giren Dürdane, yalan söyleyerek kendi kendine planlar yapar. Ulviye planlarına ortak olur ve Dürdane, Mergub'un bir ömür acı çekmesini istediği için zehir içip ona son sözlerini söyleyerek kendini öldürür.

Aktiviteler Eğitim almamış olan Dürdane, hayatına son vermeyi mantıklı sayacak kadar cahil bir kızdır. Hayatında hiç roman okumamış, hayatı tanımayan bir karakterdir. Evde dadısı ile dertleşen Dürdane, sevdiği erkeklere aşk mektupları yazar ki bu da başına dert olur. Yalıya gelen Ulviye ile kolayca arkadaşlık kurar.

ÖRNEK ANILAR

Duygusal Çok sevdiğini düşündüğü için mantıklı karar alamayan Dürdane, hamile olduğunu söylemesine rağmen kendisi ile evlenmek istemeyen Mergub'u düşüncesizce sevmeye devam etmektedir: “-Ben ne oralarını düşünabiliyorum , ne başka bir şey! Seviyorum, çıldırıyorum; onun için ölüyorum işte!”

İnatçı Kendisi ile evlenmeyi reddeden ve kendi çocuğunu dahi kabul etmeyen züppe bir adam için kendini tereddüt etmeden öldürmeyi düşünen Dürdane, aşkından vazgeçmeyen inat bir kızdır. Sevdiği adamdan intikamını ömür boyu unutamaması için ölecek alır: “-Nikâhımızın kıyılmasını isteyeceğimi sanıyorsanız yanılıyorsunuz, emin olun artık çok geç. Hem ben sizi buraya yalnız intikam için çağırdım. Hala sizi sevdiğim halde, benden şu “intikam” sözünü duymak sizi aşırtmasın. İnsan sevmediğinden intikam almak istemez. Sevmediğim adama kayıtsızlık en büyük cezadır. Ben, sevdiğim için intikam sevdayım.”

Plancı İntikam planından Ulviye'ye bahsetmeyen Dürdane Hanım, çocuğunun kaldığı yeri de öğrendiği için Ulviye'nin annesine yalan söyleyerek alır: " Bu akşam çocukla yatmak istedim de onun için getirttim. Siz yalıda olmadığınız için anneniz göndermek istememiş. İkinci haberi, güya siz buradaymışınız da çocuğu istiyormuşsunuz , diye gönderdim. Kâhya kadın alıp gelmiş."

Çerkez Sohbet Efendi (Uyumlu)

Karakter Çerkez Sohbet, 35 yaşlarında orta boylu, bıyıklı tanınmış bir kabadayıdır. Hayatı yanlış anlaşılma yüzünden karanlık geçen Sohbet, insanların güveninden de yoksun olur. Hayli uyanık olan Çerkez Sohbet en baştan Acem Ali'nin kadın olduğunu fark eder. Kadercisi ve düşünceli bir yapıya sahip olan Sohbet, gerçekleri araması için Acem Ali'ye yardımcı olması açısından farklı biridir. Dürdane Hanım'ın ve Mergub Bey'in gerçekten nasıl biri olduğu konusunda hemen karar vermemesi için Acem Ali'yi uyarır. Kendi dürüstlüğü ve kararlığı sayesinde sonunda Ulviye ile evlenmeyi başarır.

Aktiviteler Çerkez Sohbet, deniz sevdalısıdır. Para biriktirir. Cuma namazı kılar. Sigara içer.

ÖRNEK ANILAR

Dürüst Acem Ali'nin dostane tekliflerine karşı normalde yaşadığı gibi yanıt veren Çerkez Sohbet, otelde kendisine sunulan teklifleri reddeder: "-Parayı mesele etmediğimizi biliyorum. Teşekkür ederim, fakat ben ne Galata karılarını isterim, ne de Beyoğlu yosmalarını!"

Seviyeli Cemal Ağa yüzünden hakkında çıkan dedikodulara rağmen hayatına devam etme kararı alan Çerkez Sohbet'in yaşına uygun, olgun bir yaşam deneyimi vardır: "-Beni sevsinler demiyorum; sevilmeyeceğimi de ben de biliyorum; fakat şimdi bir Sandalcı Çerkez Sohbet'im diye tutup kendini bilmez birtakım aşüftelerin kucaklarına atılacak değilim ya!"

Düşünceli Para kazanma konusunda sıkıntılı olan Çerkez, Acem Ali'nin bir kız bulup evlenmesi konusundaki teklifine, evleneceği kıza bakma konusunda problem yaşayacağını düşünerek yanıt verir: "-Çok doğru! Ama günde ancak bir mecidiye kazanarak o zavallı kızcağızı mutlu edemem. Kış mevsiminde onu kazanmak bile mümkün olmuyor."

Kadercisi Yaşadığı hayatı kadere bağlayan Sandalcı Sohbet, kaderine razı gelerek hakkını aramak yerine beklemeyi tercih eder: "-Ne yapayım? Soylu insanların arasında büyüdüm. Onun için ben de böyle Sandalı Sohbet olduğumdan ölünceye adar sürünüp duracağım; benim bir suçum yok ama! Neyse... kaderim böyleymiş!.."

Zeki Acem Ali'nin asında kadın olduğunu fark edince hiç bozuntuya vermeden yanında olmak istediğini söyler. Hâlbuki Acem Ali'den yani Ulviye'den etkilendiği için ne derse yapmaya razıdır: "- Ben eğlenmek, yaşamak, ölmek gibi hesaplar peşinde değilim. Senin arkadaşın olmak bana yeter. Emrin neyse hemen söyle..."

İnançlı Ümitsizliğe düşmemek ve dualara sığınmak adına Cuma günü namaza giden Çerkez Sohbet, kendisini bulamayan Acem Ali'ye Tophane camisinde olduğunu anlatır: "-Hayır, efendim! Yanlış söylediniz. "Sandalcı Sohbet camiye yakışır mı?" deseydiniz daha doğru olurdu. Çünkü hiç bir şeye yakışmayan benim! Fakat mübarek cami, asıl benim gibi günahkârlara yakışır. Orası cenab-ı Allah'ın merhamet evidir. O eve, merhamete en çok ihtiyacı olanlar uğrar, uğramalıdır da. İşte, bunun için mübarek cami, en çok bana yakışır diyorum!"